

บทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ¹

The Role of Librarians in Teaching Information Literacy in the Academic Libraries

สุมาลี วาทีหวน²

Sumalee Wateewan

อารีย์ ชื่นวัฒนา³

Aree Cheunwattana

พวา พันธุ์เมฆา⁴

Pawa Panmekha

¹ บทความจากปริญญาานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² นิสิตปริญญาโท ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ E-mail: wsumalee@su.ac.th

³ Ph.D., ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. E-mail: areech@swu.ac.th

⁴ รองศาสตราจารย์ (อาจารย์พิเศษ) ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. E-mail: pawa@swu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาบทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศตามมาตรฐานสมรรถนะการรู้สารสนเทศสำหรับการอุดมศึกษา และเพื่อเปรียบเทียบบทบาทและปัญหาในการสอนการรู้สารสนเทศโดยจำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ 24 แห่งที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการสอนการรู้สารสนเทศ จำนวน 98 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม และสัมภาษณ์บรรณารักษ์ 10 คน เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นในการสอนการรู้สารสนเทศ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่า t-test และ F-test ผลการวิจัยพบว่าบรรณารักษ์มีบทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมาตรฐานที่บรรณารักษ์มีบทบาทในการสอนในระดับมาก ได้แก่ มาตรฐานที่ 2 มาตรฐานที่ 5 และมาตรฐานที่ 1 ส่วนในระดับปานกลาง ได้แก่ มาตรฐานที่ 3 และมาตรฐานที่ 4 ปัญหาในการสอนการรู้สารสนเทศ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับข้อ ที่พบว่าบรรณารักษ์ประสบปัญหาในการสอนในระดับมาก 2 ข้อ ได้แก่ นักศึกษาไม่มีทักษะการใช้ห้องสมุด และนักศึกษาไม่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการสอนการรู้สารสนเทศ สำหรับการเปรียบเทียบบทบาทและปัญหาในการสอนการรู้สารสนเทศตามตัวแปรทั้ง 3 ตัว พบว่า ไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยเชิงคุณภาพชี้ให้เห็นว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับบทบาทการสอนการรู้สารสนเทศของบรรณารักษ์ ได้แก่ ความต้องการของผู้ใช้ กลุ่มผู้ใช้ พฤติกรรมการใช้สารสนเทศ พื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้ใช้ เวลาสำหรับการสอน และความรู้และประสบการณ์ของบรรณารักษ์ในด้านารรู้สารสนเทศ

Abstract

The purpose of this study were to study the role and problems of the librarians in teaching information literacy in the academic libraries; and to compare these roles and problems based on librarians' educational level, working experience, and basic information technology skills. A sample of 98 librarians was drawn from the librarians who were teaching information literacy in 24 public university libraries. The main data collection tool was a questionnaire .Interviews were conducted with 10 librarians to gather additional opinions about teaching information literacy. The findings are summarized as follows: The overall role of the librarians in teaching information literacy in the academic libraries was moderate. The librarians played a high level role in teaching Standard 2, Standard 5 and Standard 1. They played a moderate role in teaching Standard 3 and Standard 4. The librarians faced overall problems in teaching information literacy at a moderate level. Two items were found to be at a high level. These included the students' lacks of the library skills and their lack of interest in participating in information literacy activities. In comparing the librarians' roles and problems faced in teaching information literacy according to the following variables, educational level, working experience a basic information technology skills, no difference was between roles, problems and variable. The analysis of interview data revealed the factors contributing to the levels of the librarians' role played in teaching information literacy. These included user needs, user groups, user information behavior, user information technology skills, time for delivering instruction, and the librarians' knowledge and experience in information literacy.

คำสำคัญ: การรู้สารสนเทศ, การสอนการรู้สารสนเทศ, บรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา

Keyword: Information Literacy, Information Literacy Instruction, Academic Librarians

บทนำ

ในสังคมปัจจุบันซึ่งเป็นสังคมสารสนเทศนั้น สารสนเทศถือเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินชีวิต และเป็นทรัพยากรหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ จากความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทำให้มีการสร้างผลิต และเผยแพร่สารสนเทศจำนวนมาก และมีวิธีการนำเสนอที่หลากหลาย ผู้ใช้ต้องประสบกับปัญหาในการประเมินและใช้ประโยชน์จากสารสนเทศและการคัดเลือกสารสนเทศที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการ ดังนั้น จึงเป็นความจำเป็นที่บุคคลจะต้องมีทักษะการรู้สารสนเทศ ซึ่งหมายถึงความสามารถที่จะตระหนักถึงความต้องการสารสนเทศของตน และมีความสามารถในการระบุแหล่ง ประเมิน และใช้สารสนเทศที่ต้องการนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (American Library Association. 1989: Online) และจากนโยบายการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบัน มีเป้าหมายเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กล่าวคือ ผู้เรียนจะเป็นผู้ควบคุมการศึกษาเรียนรู้และมีความอิสระในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษา พ.ศ. 2542 มาตรา 4 ซึ่งเน้นความสำคัญของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542: 2) และเป็นเป้าหมายของการรู้สารสนเทศ แต่การรู้สารสนเทศเป็นทักษะที่มีได้เกิดขึ้นเอง ต้องอาศัยการเรียนรู้อะไรและการฝึกปฏิบัติ สถาบันการศึกษาระดับต่างๆ จึงต้องจัดให้มีการสอนการรู้สารสนเทศเพื่อเป็นการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพให้กับประเทศ

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในฐานะที่เป็นหน่วยงานสนับสนุนการเรียน การสอน และการวิจัยของนิสิต คณาจารย์ และบุคลากร มีภาระหน้าที่หลักที่จะส่งเสริมให้ผู้ใช้บริการมีทักษะการเรียนรู้ สามารถค้นหาและนำทรัพยากรสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ โดยจัดกิจกรรมและวิธีการต่างๆ ที่จะพัฒนาให้นักศึกษาเป็นผู้มีการรู้สารสนเทศได้ (สิปาน พริษฐ์ทอง. 2548: 60-61) สำหรับบทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศของห้องสมุดนั้นมาตั้งแต่เริ่มมีห้องสมุด โดยมีบรรณารักษ์เป็นผู้แนะนำการใช้ห้องสมุด ต่อมา มีการจัดการปฐมนิเทศการใช้ห้องสมุด มีการสอนการใช้ห้องสมุดหรือการสอนการทำบรรณานุกรม และพัฒนาเป็นการสอนการรู้สารสนเทศในปัจจุบัน (แววตา เตชะทวิวรรณ. 2549: 3) เทโนเพอร์ (สมาน ลอยฟ้า. 2545: 27; อ้างอิงจาก Tenopir. 2002) ได้อธิบายความแตกต่างระหว่างการสอนการใช้ห้องสมุดกับการสอนการรู้สารสนเทศไว้ว่า การสอนการใช้ห้องสมุดเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการสอนการรู้สารสนเทศ เพราะการรู้สารสนเทศมีขอบเขตกว้างกว่าโดยประกอบด้วยทักษะการรู้ห้องสมุด (Library literacy) การรู้คอมพิวเตอร์ (Computer literacy) การรู้เครือข่าย (Network literacy) การรู้สารสนเทศที่เป็นภาพ (Visual literacy) การรู้สื่อ (Media literacy) การรู้สารสนเทศดิจิทัล (Digital literacy) การมีความรู้ภาษา (Language literacy) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) การมีจริยธรรมทางสารสนเทศ (Information ethics) (บุญยีน จันทรสว่าง. 2548: 3-4) การรู้สารสนเทศจึงเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 (Horton, Jr. 2008: 3)

ในประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ได้มีการกำหนดมาตรฐานการรู้สารสนเทศในระดับต่างๆ เพื่อให้เกิดกรอบการปฏิบัติและเป็นแนวทางที่ชัดเจน ในการจัดหลักสูตรและกิจกรรมการสอนการรู้สารสนเทศ รวมทั้งการประเมินการรู้สารสนเทศของนักศึกษา มาตรฐานการรู้สารสนเทศระดับอุดมศึกษา ซึ่งได้รับการยอมรับและมีการนำไปใช้เป็นแนวทางในการสอนการรู้สารสนเทศอย่างกว้างขวาง คือ มาตรฐานสมรรถนะการรู้สารสนเทศสำหรับการอุดมศึกษา (Information Literacy Competency Standards for Higher Education) ของสมาคมห้องสมุดวิทยาลัยและห้องสมุดวิจัย (Association of College & Research Libraries--ACRL) ในสังกัดสมาคมห้องสมุดอเมริกัน (American Library Association) ประกอบด้วยมาตรฐาน (Competency standards) จำนวน 5 ข้อ

ดัชนีชี้วัด (Performance indicators) 22 ตัวบ่งชี้ และผลการเรียนรู้ (Outcomes) รวม 87 ข้อ (Association of College & Research Libraries. 2000: Online)

จากบทบาทของห้องสมุดในการสนับสนุนและส่งเสริมให้นักศึกษาเป็นผู้รู้สารสนเทศ ทำให้บรรณารักษ์ซึ่งเป็นตัวกลางเชื่อมโยงระหว่างสารสนเทศกับผู้ใช้บริการ ต้องปรับบทบาทจากผู้ให้บริการมาเป็นผู้สอน และปรับเปลี่ยนขอบเขตของเนื้อหาจากการสอนการใช้ห้องสมุดในรูปแบบเดิม มาเป็นการสอนการรู้สารสนเทศ นอกจากนี้ บรรณารักษ์ยังมีบทบาทในการให้คำปรึกษาแก่ผู้สอนและผู้เรียนเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศ บางสถาบันกำหนดให้บรรณารักษ์รับผิดชอบในการสอนการรู้สารสนเทศ หรือร่วมสอนการรู้สารสนเทศที่บูรณาการในรายวิชาต่างๆ และให้ความร่วมมือกับคณะวิชาและผู้สอนในการพัฒนาหลักสูตรการรู้สารสนเทศ จัดเตรียมการฝึกอบรม และให้คำแนะนำเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะการรู้สารสนเทศในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งการจัดเตรียมทรัพยากรสารสนเทศที่มีความสอดคล้องกับหลักสูตรที่เปิดสอนซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้สอนและผู้เรียน (Julien: & Boon. 2004: 125; สัจจารีย์ ศิริชัย. 2552: 12; เทอดศักดิ์ ไม้เท้าทอง. 2553: 104)

นอกจากนี้ การขยายขอบเขตจากการสอนการใช้ห้องสมุดไปสู่การสอนการรู้สารสนเทศ ยังทำให้บรรณารักษ์ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการสอนต้องมีความรู้และทักษะอื่นๆ นอกเหนือไปจากความรู้เกี่ยวกับสารสนเทศและการจัดการสารสนเทศ แอนดเรตตา (Andretta. 2005: 108-110) ชี้ให้เห็นว่าบรรณารักษ์ต้องมีทักษะในการสอนและมีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการวิจัย ส่วนงานวิจัยของฟาเฟิตา (Fafeita. 2006: Online) พบว่าบรรณารักษ์ต้องการพัฒนาความรู้และทักษะทางด้านการสอน เพื่อที่จะสอนนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อร่วมมือกับคณาจารย์ในการบูรณาการทักษะการรู้สารสนเทศเข้าไว้ในหลักสูตร นอกจากนี้ บรรณารักษ์ยังต้องการทักษะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศด้วย เนื่องจากเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้ความรู้ที่มีอยู่ล้าสมัยอย่างรวดเร็ว

จากความสำคัญของการสอนการรู้สารสนเทศสำหรับนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาและบทบาทของบรรณารักษ์ในการสอนการรู้สารสนเทศ ผู้วิจัยซึ่งเป็นบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัย มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศให้กับผู้ใช้บริการ จึงสนใจศึกษาบทบาทของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐในการสอนการรู้สารสนเทศโดยนำมาตรฐานสมรรถนะการรู้สารสนเทศสำหรับการอุดมศึกษาของสมาคมห้องสมุดวิทยาลัยและห้องสมุดวิจัย ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นกรอบแนวคิด

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ จำแนกตามตัวแปรวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศพื้นฐาน
3. เพื่อศึกษาปัญหาในการสอนการรู้สารสนเทศของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ
4. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาในการสอนการรู้สารสนเทศของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ จำแนกตามตัวแปรวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศพื้นฐาน

สมมติฐานในการวิจัย

1. บรรณารักษ์ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีบทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศแตกต่างกัน
2. บรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีบทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศแตกต่างกัน
3. บรรณารักษ์ที่มีความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศพื้นฐานต่างกัน มีบทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศแตกต่างกัน

4. บรรณารักษ์ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีปัญหาในการสอนการรู้สารสนเทศแตกต่างกัน
5. บรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีปัญหาในการสอนการรู้สารสนเทศแตกต่างกัน
6. บรรณารักษ์ที่มีความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศพื้นฐานต่างกัน มีปัญหาในการสอนการรู้สารสนเทศแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ บรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ในฝ่ายบริการหรือฝ่ายที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการสอนการรู้สารสนเทศ 24 แห่ง จำนวน 117 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ บรรณารักษ์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ 24 แห่งที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการสอนการรู้สารสนเทศให้กับผู้ใช้บริการจำนวน 98 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ บรรณารักษ์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ เพื่อสัมภาษณ์โดยใช้แนวข้อคำถามจากข้อมูลเชิงปริมาณ โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ให้ครอบคลุมคุณลักษณะต่างๆ ของบรรณารักษ์ตามตัวแปรอิสระ จำนวน 10 คน

3. การสร้างเครื่องมือวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 2 ประเภท คือ

1) แบบสอบถามบทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ ซึ่งมีเนื้อหาแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบให้เติมข้อความในช่องว่างและแบบเลือกตอบ ได้แก่ ฝ่ายงานที่สังกัด สถาบัน หมายเลขโทรศัพท์ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน รูปแบบการสอนการรู้สารสนเทศของหน่วยงาน และวิธีการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ตอนที่ 2 แบบทดสอบความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศพื้นฐานของบรรณารักษ์ ประกอบด้วยแบบทดสอบจำนวน 30 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก โดยมีคำตอบที่ถูกต้องเพียงข้อเดียว

ตอนที่ 3 แบบสอบถามบทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ เป็นหัวข้อ/ประเด็นการสอนเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติการสอนการรู้สารสนเทศแก่นักศึกษา ซึ่งเป็นข้อคำถามที่วิเคราะห์ตามมาตรฐานสมรรถนะการรู้สารสนเทศสำหรับการอุดมศึกษาของห้องสมุดวิทยาลัยและห้องสมุดวิจัย 5 มาตรฐาน 22 ตัวบ่งชี้ และสร้างเกณฑ์การกำหนดพฤติกรรมการสอนเป็นข้อคำถามของแบบสอบถาม จำนวน 44 ข้อ เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ คือ มีระดับของการปฏิบัติการสอนในระดับมากที่สุด (5) มาก (4) ปานกลาง (3) น้อย (2) และน้อยที่สุดหรือไม่มีการปฏิบัติ (1)

ตอนที่ 4 แบบสอบถามปัญหาในการสอนการรู้สารสนเทศ เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ คือ มีระดับของปัญหาในการสอนในระดับมากที่สุด (5) มาก (4) ปานกลาง (3) น้อย (2) และน้อยที่สุดหรือไม่มีปัญหา (1)

แบบทดสอบและแบบสอบถามผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยแบบทดสอบตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ค่าความยากง่าย และค่าความเชื่อมั่น ซึ่งความตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถามมีค่าความสอดคล้องไม่น้อยกว่า 0.6 แล้วนำไปทดลองกับบรรณารักษ์ห้องสมุดวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยของรัฐ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล จำนวน 36 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยง ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.92

2) แบบสัมภาษณ์มีเป้าหมายเพื่อสอบถามความคิดเห็นต่อบทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศของบรรณารักษ์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ ปัญหาในการสอนการรู้สารสนเทศ และทักษะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศพื้นฐานกับบทบาท

ในการสอนการรู้สารสนเทศของบรรณารักษ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง ใช้เวลาตั้งแต่วันที่ 11 กุมภาพันธ์ - 20 มีนาคม 2556 ได้แบบสอบถามกลับคืนจำนวน 99 ชุด เป็นแบบสอบถามไม่สมบูรณ์ 1 ชุด เหลือที่สมบูรณ์ 98 ชุด ซึ่งมากกว่าจำนวนขั้นต่ำที่กำหนดไว้ในตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970: 607-610) และดำเนินการสัมภาษณ์บรรณารักษ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 10 คน ระหว่างวันที่ 20-30 มีนาคม พ.ศ. 2556 โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน รูปแบบการสอนการรู้สารสนเทศของหน่วยงาน วิธีการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศโดยใช้ค่าร้อยละ วิเคราะห์บทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศตามมาตรฐานสมรรถนะการรู้สารสนเทศสำหรับการอุดมศึกษา และปัญหาในการสอนการรู้สารสนเทศ โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศ และปัญหาในการสอนการรู้สารสนเทศ จำแนกตามตัวแปร วุฒิการศึกษา โดยใช้สถิติ t-test แบบ Independent และใช้สถิติ F-test วิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศ และปัญหาในการสอนการรู้สารสนเทศ จำแนกตามตัวแปร ประสบการณ์ในการทำงาน และความรู้ทางด้านเทคโนโลยีพื้นฐาน และหากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะดำเนินการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยใช้วิธีของเชฟเฟ (Scheffe) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการถอดเทปให้สัมภาษณ์แบบคำต่อคำ แล้วจึงวิเคราะห์เนื้อหาตามแนวข้อคำถามที่กำหนดไว้ และสรุปประเด็นเพื่อนำผลมาใช้สนับสนุนผลการวิจัยเชิงปริมาณ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า บรรณารักษ์ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป (ร้อยละ 72.5) มีประสบการณ์ในการทำงานในฝ่ายบริการหรือฝ่ายที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการสอนการรู้สารสนเทศตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป (ร้อยละ 44.9) และมีความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศพื้นฐานในระดับมาก (ร้อยละ 44.9)
2. รูปแบบการสอนการรู้สารสนเทศของห้องสมุด พบว่า ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐส่วนใหญ่มีรูปแบบการสอนการรู้สารสนเทศ คือ การนำชมห้องสมุด (ร้อยละ 85.7) การฝึกอบรมการใช้ฐานข้อมูล (ร้อยละ 83.7) และการประชุมนิเทศการใช้ห้องสมุด (ร้อยละ 77.5)
3. วิธีการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบรรณารักษ์ พบว่า บรรณารักษ์ส่วนใหญ่เรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น การอ่านหนังสือ คู่มือการใช้ เว็บไซต์ (ร้อยละ 85.7) เรียนรู้จากการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ (ร้อยละ 84.7) เข้ารับการอบรมที่จัดขึ้นโดยห้องสมุดที่ตนปฏิบัติงาน (ร้อยละ 82.6) และการสอบถามจากเพื่อนร่วมงานหรือผู้รู้ (ร้อยละ 82.6)
4. บทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศของบรรณารักษ์ พบว่า บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐมีบทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.48$) เมื่อพิจารณาเป็นรายมาตรฐาน พบว่ามาตรฐานที่บรรณารักษ์มีบทบาทในการสอนในระดับมาก คือ มาตรฐานที่ 2 ความสามารถในการเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ($\bar{X} = 3.81$) มาตรฐานที่ 5 สามารถเข้าใจในประเด็นทางเศรษฐกิจ กฎหมาย และสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารสนเทศได้ รวมทั้งเข้าถึงและใช้สารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพและชอบด้วยกฎหมาย ($\bar{X} = 3.64$) และมาตรฐาน

ที่ 1 สามารถกำหนดลักษณะและขอบเขตของสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างชัดเจน ($\bar{X} = 3.51$) ส่วนมาตรฐานที่ 3 สามารถประเมินสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศได้อย่างมีวิจารณญาณ รวมทั้งสามารถบูรณาการสารสนเทศที่เลือกแล้วให้เข้ากับฐานความรู้และค่านิยมของตนเองได้ และมาตรฐานที่ 4 สามารถใช้สารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ มีบทบาทการสอนในระดับปานกลาง

5. การเปรียบเทียบบทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศของบรรณารักษ์ จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศพื้นฐาน พบว่า ไม่มีความแตกต่าง

6. ปัญหาในการสอนการรู้สารสนเทศของบรรณารักษ์ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.61$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่บรรณารักษ์ประสบปัญหาในการสอนการรู้สารสนเทศในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านปัญหาจากตัวนิสิต ($\bar{X} = 3.28$) ด้านบุคลากร ($\bar{X} = 2.97$) ด้านสื่อและอุปกรณ์การสอน ($\bar{X} = 2.63$) และด้านงบประมาณ ($\bar{X} = 2.48$) แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่บรรณารักษ์ประสบปัญหาในการสอนในระดับมาก มี 2 ข้อ ได้แก่ 1) นักศึกษาไม่มีทักษะการใช้ห้องสมุด ($\bar{X} = 3.64$) และ 2) นักศึกษาไม่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการสอนการรู้สารสนเทศ ($\bar{X} = 3.61$) ส่วนปัญหาในระดับปานกลางที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.00 ขึ้นไป ได้แก่ นักศึกษามีความรู้พื้นฐานทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศไม่เท่ากัน ($\bar{X} = 3.44$) บุคลากรยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการรู้สารสนเทศ (มาตรฐานการรู้สารสนเทศและตัวชี้วัดต่างๆ) ($\bar{X} = 3.21$) บุคลากรที่ทำหน้าที่ในการสอนการรู้สารสนเทศมีไม่เพียงพอ ($\bar{X} = 3.28$) และนักศึกษาคิดว่าตนเองมีทักษะการรู้สารสนเทศแล้ว ($\bar{X} = 3.31$)

7. การเปรียบเทียบปัญหาในการสอนการรู้สารสนเทศของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศพื้นฐาน พบว่า ไม่มีความแตกต่าง

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 10 คน เพื่อนำผลการให้สัมภาษณ์มาสนับสนุนผลการวิจัยเชิงปริมาณ สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. บทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐตามมาตรฐานสมรรถนะการรู้สารสนเทศระดับการอุดมศึกษา

มาตรฐานที่ 1 ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า บรรณารักษ์มีบทบาทการสอนระดับสูงสุดในข้อการแนะนำแหล่งสารสนเทศทั่วไปและแหล่งสารสนเทศเฉพาะวิชา จากการสัมภาษณ์ชี้ให้เห็นว่า บรรณารักษ์มีบทบาทการสอนสูงสุดในประเด็นดังกล่าว เพราะว่าการแนะนำแหล่งสารสนเทศเป็นการให้ข้อมูลเบื้องต้นแก่นักศึกษา โดยแนะนำแหล่งสารสนเทศทั่วไปให้กับทุกคณะทุกสาขาวิชา ส่วนการแนะนำแหล่งสารสนเทศเฉพาะสาขาวิชา จะเน้นกลุ่มนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา นักวิจัย และอาจารย์ที่ต้องการสารสนเทศเฉพาะด้าน ส่วนผลการวิจัยเชิงปริมาณที่พบว่าการอธิบายความแตกต่างระหว่างสารสนเทศปฐมภูมิและสารสนเทศทุติยภูมิมีการปฏิบัติการสอนในระดับต่ำสุดในมาตรฐานที่ 1 การสัมภาษณ์ให้คำอธิบายว่าเป็นเพราะบรรณารักษ์อาจยังไม่สามารถอธิบายได้อย่างชัดเจน และเห็นว่าอาจยังไม่เป็นประโยชน์กับผู้ใช้บางกลุ่มที่ยังไม่มีความต้องการ แต่ทั้งนี้จะพิจารณาถึงปัจจัยต่างๆ เช่น กลุ่มผู้ใช้ ความต้องการของผู้ใช้ และข้อจำกัดด้านเวลาของผู้ใช้ด้วย

มาตรฐานที่ 2 ผลการวิจัยเชิงปริมาณที่พบว่าการแนะนำการค้นหาสารสนเทศโดยใช้เขตข้อมูล เป็นบทบาทที่บรรณารักษ์มีบทบาทในการสอนสูงสุดในมาตรฐานที่ 2 บรรณารักษ์มีความคิดเห็นว่ายเขตข้อมูลเป็นช่องทางให้เข้าถึงสารสนเทศได้อย่างรวดเร็ว ลดเวลาการสืบค้น และเป็นวิธีการสืบค้นพื้นฐานที่นักศึกษาสามารถนำไปใช้ในการสืบค้นฐานข้อมูลอื่น ๆ ได้ ส่วนผลการวิจัยเชิงปริมาณที่พบว่าการแนะนำการใช้ส่วนต่างๆ ของหนังสือเพื่อค้นหาสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง เช่น ตระกูล สารบัญ แผนภูมิ รายการโยง บรรณารักษ์มีการปฏิบัติการสอนในระดับต่ำสุดในมาตรฐานที่ 2 จากการสัมภาษณ์อธิบายว่าเป็นเพราะผู้ใช้บริการมีการใช้สื่อประเภทหนังสือลดน้อยลง และวิธีการดังกล่าวไม่ใช่ช่องทางหลักในการค้นหาสารสนเทศ แต่จะมีการแนะนำแนวการสืบค้นดังกล่าวในกรณีที่เป็นแหล่งสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์

มาตรฐานที่ 3 ตามผลการวิจัยเชิงปริมาณ บรรณารักษ์มีบทบาทการสอนสูงสุดในมาตรฐานที่ 3 ในข้อการแนะนำการใช้แหล่งสารสนเทศหลายแหล่ง จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพ บรรณารักษ์อธิบายว่าทั้งนี้เพื่อให้ผู้ใช้มีโอกาสในการรับสารสนเทศได้ครอบคลุมตามความต้องการ ส่วนผลการวิจัยเชิงปริมาณที่พบว่า บทบาทการสอนที่บรรณารักษ์มีการปฏิบัติในระดับต่ำสุดในมาตรฐานที่ 3 ได้แก่ การยกตัวอย่างสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศที่สนับสนุนแนวคิดเฉพาะคนหรือเฉพาะกลุ่มบุคคล การสัมภาษณ์ชี้ให้เห็นว่าสารสนเทศดังกล่าวมีลักษณะเป็นความคิดเห็น อาจมีข้อมูลที่ผิดพลาดและขาดความน่าเชื่อถือ แต่บรรณารักษ์จะแนะนำวิธีการประเมินและเชื่อมโยงไปยังแหล่งสารสนเทศที่น่าเชื่อถือ

มาตรฐานที่ 4 จากผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่าบรรณารักษ์มีบทบาทในการสอนเพื่อให้นักศึกษาสามารถใช้สารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมาย ด้วยการแนะนำการจัดการข้อมูลทั้งข้อความ ภาพดิจิทัลในรูปแบบต่างๆ และวิธีการใช้โปรแกรมนำเสนอ ในระดับปานกลาง บรรณารักษ์มีความคิดเห็นว่าการสอนในหัวข้อดังกล่าวไม่ใช่เนื้อหาหลัก และมีข้อจำกัดด้านเวลาสำหรับสอน รวมทั้งนักศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้พื้นฐานทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอยู่แล้ว แต่ทั้งนี้จะพิจารณาช่วยเหลือเป็นรายบุคคล ในกรณีที่ขาดทักษะหรือมีทักษะไม่เพียงพอ

มาตรฐานที่ 5 ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่าบรรณารักษ์มีบทบาทในการสอนเพื่อให้นักศึกษาสามารถเขียนอ้างอิงได้ตามรูปแบบที่สถาบันของตนเองกำหนด เป็นบทบาทที่บรรณารักษ์มีบทบาทสูงสุดในมาตรฐานที่ 5 โดยบรรณารักษ์ให้เหตุผลว่าการสอนดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ในการประกอบการทำรายงาน วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์ เพราะจะช่วยให้นักศึกษาสามารถเขียนการอ้างอิงและบรรณานุกรมได้อย่างถูกต้อง ส่วนบทบาทการสอนที่บรรณารักษ์มีการปฏิบัติในระดับต่ำสุดในมาตรฐานที่ 5 ได้แก่ การให้ความรู้เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา ลิขสิทธิ์และการใช้สารสนเทศโดยธรรม จากการสัมภาษณ์บรรณารักษ์พบว่า บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและลิขสิทธิ์ จึงทำให้ไม่มีการสอนหรือให้คำแนะนำในเรื่องนี้

2. ปัญหาในการสอนการรู้สารสนเทศของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ

จากผลการวิจัยเชิงปริมาณที่พบว่าบรรณารักษ์ประสบปัญหาในการสอนการรู้สารสนเทศในระดับมากจำนวน 2 ข้อ คือนักศึกษาไม่มีทักษะการใช้ห้องสมุด นักศึกษาไม่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการสอนการรู้สารสนเทศ ผลการวิจัยเชิงคุณภาพชี้ให้เห็นว่าการที่นักศึกษาไม่เข้าใช้ห้องสมุดทำให้ขาดทักษะ และนักศึกษามีพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศทางอินเทอร์เน็ตมากกว่าการเข้าใช้ห้องสมุด และได้เสนอแนวทางแก้ปัญหาด้วยการกำหนดให้การรู้สารสนเทศเป็นรายวิชาบังคับ ปรับปรุงรูปแบบและเทคนิคการสอนให้มีความน่าสนใจ ประสานงานกับคณะวิชาเพื่อขอช่วงเวลาสำหรับการสอนการใช้ห้องสมุดให้กับนักศึกษา และมีการจัดทำชุดการสอนออนไลน์ และสำหรับปัญหานักศึกษาไม่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการสอนการรู้สารสนเทศที่ห้องสมุดจัดขึ้นเนื่องจากความไม่เหมาะสมของช่วงเวลาการจัดกิจกรรม การขาดประสิทธิภาพในการประชาสัมพันธ์ บรรณารักษ์ได้เสนอให้แก้ปัญหาด้วยการปรับปรุงช่องทางการประชาสัมพันธ์ และเปิดโอกาสให้ผู้ให้บริการสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ตามเวลาที่ผู้ใช้สะดวก

3. ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศพื้นฐานของบรรณารักษ์กับบทบาทการสอนการรู้สารสนเทศ บรรณารักษ์มีความคิดเห็นเป็น 2 ประเด็น คือ

3.1 ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของบรรณารักษ์มีผลต่อบทบาทการสอนการรู้สารสนเทศ เพราะสามารถช่วยแก้ปัญหาเบื้องต้นในการสอนการใช้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ ฐานข้อมูล หรือเว็บไซต์ นำมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการนำเสนอ และทำให้สามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสร้างความมั่นใจในตัวเองและส่งเสริมภาพลักษณ์ในด้านความน่าเชื่อถือให้กับบรรณารักษ์

3.2 ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของบรรณารักษ์ไม่มีผลต่อบทบาทการสอนการรู้สารสนเทศ เพราะบรรณารักษ์มีความรู้พื้นฐานทางด้านเทคโนโลยีที่เพียงพอสำหรับการสอนการรู้สารสนเทศอยู่แล้ว และประสิทธิภาพในการสอนจะ

ขึ้นอยู่กับความสามารถในการนำเสนอ และเทคนิคการสอนของบรรณารักษ์มากกว่าความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งสามารถใช้อุปกรณ์ต่างๆ ที่มีความทันสมัยนำมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนได้

อภิปรายผลการวิจัย

1. บทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ ตามมาตรฐานสมรรถนะการรู้สารสนเทศสำหรับการอุดมศึกษาของสมาคมห้องสมุดวิทยาลัยและห้องสมุดวิจัย

ผลจากการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่าบทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง อาจเนื่องมาจากการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาในภาพรวมทั้ง 24 สถาบัน และสถาบันแต่ละแห่งมีรูปแบบและกิจกรรมการสอนการรู้สารสนเทศมากน้อยแตกต่างกัน จึงอาจทำให้ผลรวมอยู่ในระดับปานกลางได้ และบทบาทด้านการสอนของบรรณารักษ์อาจไม่เต็มที่ เพราะไม่ได้มีภาระหน้าที่หลักด้านการสอนโดยตรงและไม่ได้สอนเต็มเวลาเช่นเดียวกับอาจารย์ผู้สอน

ทั้งนี้ผลการวิจัยที่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อาจมีสาเหตุมาจากปัจจัยต่างๆ ต่อไปนี้

1) มาตรฐานสมรรถนะการรู้สารสนเทศสำหรับการอุดมศึกษาของสมาคมห้องสมุดวิทยาลัยและห้องสมุดวิจัยของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่นำมาใช้เป็นเกณฑ์การกำหนดพฤติกรรมการสอนเป็นข้อคำถามของแบบสอบถามนั้น เป็นไปได้ว่าบรรณารักษ์แต่ละคนอาจไม่ได้สอนทุกหัวข้อครอบคลุมทุกมาตรฐาน เนื่องจากมาตรฐานดังกล่าวมีตัวบ่งชี้พฤติกรรม (Performance indicators) รวม 22 ตัวบ่งชี้ และภายใต้ตัวบ่งชี้ มีผลการเรียนรู้ (Outcomes) รวมทั้งสิ้นอีก 87 ข้อ (Association of College & Research Libraries. 2000. Online) แม้ข้อคำถามจะมีการคัดเลือกเฉพาะการปฏิบัติที่มีความสอดคล้องกับบริบทการสอนการรู้สารสนเทศของประเทศไทย แต่จำนวนข้อที่มีถึง 44 ข้อ ครอบคลุมทุกมาตรฐานในทางปฏิบัติจริง บรรณารักษ์ไม่สามารถปฏิบัติตามการสอนได้ครบทุกข้อ ในทุกมาตรฐานได้

2) การสอนเป็นรายวิชา หรือการสอนร่วมกับอาจารย์ ทั้งการสอนเป็นรายวิชา หรือเป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา มักจะมีการกำหนดแผนการสอน หรือกำหนดหัวข้อหรือประเด็นที่ต้องสอนไว้อย่างชัดเจน ซึ่งหัวข้อหรือประเด็นการสอนนั้น อาจไม่ครอบคลุมทุกมาตรฐาน โดยเน้นความต้องการของผู้ใช้เป็นหลัก แม้มีประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ผู้ใช้องการ แต่บรรณารักษ์อาจไม่สอนเพราะเห็นว่าเกินความต้องการของผู้ใช้ และข้อจำกัดด้านระยะเวลาที่ทำการสอน จะกำหนดชั่วโมงการสอนไว้ หากจะลงรายละเอียด หรือประเด็นย่อยอื่นๆ ที่นอกเหนือจากหัวข้อที่กำหนดไว้ อาจมีผลต่อการควบคุมเวลาการสอนในประเด็นหลักได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเวตตา เตชชาติวีวรรณ (2551: 83) ซึ่งพบว่า บรรณารักษ์ประสบปัญหาด้านเวลาที่ใช้ในการสอนการรู้สารสนเทศ โดยเห็นว่า มีเวลาสอนน้อยเกินไป ทำให้ไม่สามารถเพิ่มเนื้อหาหรือจัดกิจกรรมการสอนให้น่าสนใจมากขึ้น

3) บทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศเป็นภาระงานรองของบรรณารักษ์ บรรณารักษ์ที่มีภาระงานประจำอยู่ในฝ่ายงานอื่นๆ เช่น ฝ่ายวิเคราะห์และพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ ฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น มีบทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศเฉพาะตามตารางการปฏิบัติงานของตนหรือการปฏิบัติงานล่วงเวลาที่ตนเองรับผิดชอบ ทำให้บทบาทในการสอนไม่มากเท่ากับผู้ที่ทำหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่ชี้ให้เห็นว่าบรรณารักษ์ที่ไม่มีหน้าที่ความรับผิดชอบในด้านนี้โดยตรง ก็จะมีบทบาทในการสอนน้อย

มาตรฐานที่บรรณารักษ์มีบทบาทในการสอนในระดับมาก 3 มาตรฐาน มีดังนี้

มาตรฐานที่ 1 บทบาทในการสอนให้นักศึกษาสามารถกำหนดลักษณะและขอบเขตของสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างชัดเจน มีความสำคัญเป็นอันดับแรก โดยสามารถอธิบายเหตุผลได้จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่พบว่า การกำหนดลักษณะและขอบเขตของสารสนเทศที่ต้องการเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรก เพราะหากผู้ใช้สามารถระบุหัวข้อที่ตนเองต้องการ

ศึกษา สามารถกำหนดเป็นแนวคิดหลักและคำสำคัญของเรื่องได้แล้ว จะสามารถบอกความต้องการและขยายขอบเขตตามความต้องการไปยังสารสนเทศที่เกี่ยวข้องได้ และการสอนให้นักศึกษาราบถึงลักษณะของสารสนเทศ และแหล่งสารสนเทศ ความแตกต่างของสารสนเทศประเภทต่างๆ เป็นความจำเป็นขั้นต้นที่ต้องแนะนำให้กับนักศึกษา

มาตรฐานที่ 2 นักศึกษามีความสามารถในการเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพบรรณารักษ์มีความคิดเห็นว่าสภาพสังคมสารสนเทศในปัจจุบันมีรูปแบบของสารสนเทศที่หลากหลาย มีการผลิต และเผยแพร่สารสนเทศใหม่ๆ จำนวนมาก ทำให้การเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการมีความซับซ้อนและลำบากมากยิ่งขึ้น จึงเห็นว่าการสอนให้นักศึกษาสามารถเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการใช้เป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของคณาจารย์ เศษฐบุตร (2550: 50,66) ที่พบว่าบทบาทจากสภาพเนื้อหาการสอนที่เป็นจริงของบรรณารักษ์ มีการสอนการเข้าถึงสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศประเภทต่างๆ ในระดับมาก นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับความคาดหวังของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่คาดหวังให้บรรณารักษ์มีบทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศในเรื่องดังกล่าวในระดับมากด้วยเช่นกัน

มาตรฐานที่ 5 นักศึกษาสามารถเข้าใจในประเด็นทางเศรษฐกิจ กฎหมาย และสังคมที่เกี่ยวกับการใช้สารสนเทศ ได้ รวมทั้งเข้าถึงและใช้สารสนเทศอย่างมีจริยธรรม และชอบด้วยกฎหมาย จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพ บรรณารักษ์ให้เหตุผลว่า เนื่องมาจากการละเมิดลิขสิทธิ์ การลอกเลียนวรรณกรรม เป็นปัญหาสำคัญในแวดวงวิชาการในปัจจุบัน ซึ่งผลการวิจัยนี้ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของอัญญา รัตนอุบล และคนอื่นๆ. (2548: 59) ที่พบว่าผู้เรียนยังละเลยการใช้สารสนเทศอย่างมีจรรยาบรรณและถูกกฎหมาย และผลการวิจัยเชิงคุณภาพยังได้อธิบายเหตุผลไว้ว่าการสอนเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา ลิขสิทธิ์ จริยธรรม ในการใช้สารสนเทศบรรณารักษ์จะให้ความสำคัญด้วยการกำหนดไว้ในแผนการสอนวิชาการสอนการรู้สารสนเทศ

สำหรับผลการวิจัยที่พบว่ามาตรฐานที่บรรณารักษ์มีบทบาทในการสอนระดับปานกลาง มี 2 มาตรฐาน ดังนี้ มาตรฐานที่ 3 สามารถประเมินสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศได้อย่างมีวิจารณญาณ รวมทั้งสามารถบูรณาการสารสนเทศที่เลือกแล้วให้เข้ากับฐานความรู้และค่านิยมของตนเองได้ และมาตรฐานที่ 4 สามารถใช้สารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ พบว่าบรรณารักษ์มีบทบาทในการสอน การรู้สารสนเทศ ตามมาตรฐานดังกล่าว ในระดับปานกลาง อาจมีสาเหตุมาจากวิชาการสอนการรู้สารสนเทศ พัฒนามาจากการสอนการใช้ห้องสมุด แต่ยังเป็นการสอนที่ยังไม่ครอบคลุมทุกมาตรฐาน โดยเป็นเพียงการสอนที่เน้นทักษะในการค้นหาและการใช้เครื่องมือและกลยุทธ์ต่างๆ เพื่อเข้าถึงสารสนเทศ แต่ยังไม่ใช้การสอนการรู้สารสนเทศ ที่ต้องเน้นการประเมินสารสนเทศ และการใช้สารสนเทศ เพราะการสอนการรู้สารสนเทศมีความครอบคลุมมากกว่า โดยจะเป็นการสอนการใช้ทรัพยากรทั้งในรูปของดิจิทัลและสิ่งพิมพ์ การประเมินความถูกต้อง และความเหมาะสมของเนื้อหาสารสนเทศ (มาตรฐานที่ 3) และการนำสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ (มาตรฐานที่ 4) (สมาน ลอยฟ้า: 2545: 27) รวมทั้งยังพบว่าการสอนการประเมินสารสนเทศ ซึ่งบรรณารักษ์มีบทบาทเป็นผู้สอนร่วมไม่ได้กำหนดอยู่ในแผนการสอนของรายวิชาการสอนการรู้สารสนเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของปภาดา เจียวก๊ก (2547: 79) ที่พบว่า นิสิตมีระดับการรู้สารสนเทศปานกลางในด้านการประเมินสารสนเทศ เพราะไม่ได้กำหนดเนื้อหาไว้ในรายวิชาการสอนการรู้สารสนเทศ ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของคณาจารย์ เศษฐบุตร (2550: 66) ที่พบว่า การประเมินสารสนเทศ และแหล่งสารสนเทศ ประเภทต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นเนื้อหาที่บรรณารักษ์มีสภาพการสอนที่เป็นจริงในระดับปานกลาง

อาจกล่าวได้ว่ามาตรฐานที่ 1, 2 และ 5 เป็นบทบาทที่บรรณารักษ์มีการปฏิบัติอยู่แล้ว ถือเป็นภาระหน้าที่หลักของห้องสมุด ส่วนบทบาทในมาตรฐานที่ 3 และ 4 มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการใช้ความคิดเชิงวิเคราะห์ และการเรียบเรียงสารสนเทศ ซึ่งบรรณารักษ์จะไม่สามารถมีบทบาทที่ชัดเจนได้ เพราะไม่ได้เป็นอาจารย์ผู้สอนโดยตรง รวมทั้งในการสอนการเรียบเรียงสารสนเทศจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากอาจารย์ผู้สอน จึงจะสามารถมีบทบาทในการสอนอย่างเต็มที่ได้

4. ปัญหาในการสอนการรู้สารสนเทศ

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่าปัญหาในการสอนการรู้สารสนเทศของบรรณารักษ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าบรรณารักษ์ประสบปัญหาในการสอนในระดับมาก 2 ข้อ ดังนี้

4.1 นักศึกษาไม่มีทักษะในการใช้ห้องสมุด ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในการสอนการรู้สารสนเทศที่บรรณารักษ์ประสบมากที่สุด คือ นักศึกษาไม่ได้เรียนวิชาการใช้ห้องสมุด เพราะบางสถาบันไม่มีการจัดการเรียนการสอนวิชาการใช้ห้องสมุดแล้ว และในงานวิจัยของสุพรรณ ส่องแสงจันทร์ และคนอื่นๆ (2550: 4) พบว่า ในอดีตมีรายวิชาที่เกี่ยวกับการสอนการใช้ห้องสมุดในระดับมัธยมศึกษา แต่ปัจจุบันไม่มีรายวิชาแล้ว จึงทำให้นักศึกษาขาดทักษะการใช้ห้องสมุด จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพ บรรณารักษ์ได้เสนอแนวทางการแก้ปัญหาด้วยการเปิดรายวิชาการใช้ห้องสมุดเป็นรายวิชาบังคับตามหลักสูตร และมีการนับหน่วยกิตอย่างน้อย 1 หน่วยกิต และเห็นว่าผู้บริหารมหาวิทยาลัยควรผลักดันให้มีการจัดการสอนเป็นรายวิชาตามหลักสูตร และบูรณาการการสอนร่วมกับรายวิชาอื่น และควรมีสอนตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 และ 2 นอกจากนี้ ยังควรสร้างความร่วมมือระหว่างห้องสมุด คณบดี และอาจารย์ เพื่อให้อาจารย์ผู้สอนจัดช่วงเวลาและกำหนดให้นักศึกษามาเรียนรู้ทักษะการใช้ห้องสมุด ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับความคิดเห็นของบรรณารักษ์ ผู้บริหารห้องสมุดและอาจารย์ ในงานวิจัยของจูเลียน และบูน (Julien: & Boon. 2004: 121) ที่พบว่าความร่วมมือระหว่างบรรณารักษ์กับอาจารย์เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความสำเร็จในการสอนการรู้สารสนเทศ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของคิม และนาล (Kim: & Nahl. 2011: 198) ที่พบว่าระดับของความร่วมมือระหว่างอาจารย์และบรรณารักษ์เป็นสิ่งท้าทายในการสอนการรู้สารสนเทศ

4.2 นักศึกษาไม่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการสอนการรู้สารสนเทศ อาจมีสาเหตุจากนักศึกษาไม่เห็นความสำคัญ และยังไม่เห็นประโยชน์ของกิจกรรมที่ห้องสมุดจัดขึ้น เนื่องจากอาจจะยังไม่มีคามจำเป็นที่จะรับความรู้จากกิจกรรมที่ห้องสมุดจัดขึ้นในเวลานั้น เช่น การใช้โปรแกรมจัดการบรรณานุกรม นักศึกษาจะให้ความสนใจเมื่อต้องใช้ประกอบการทำรายงาน หรือวิทยานิพนธ์ เป็นต้น ซึ่งนักศึกษาในระดับชั้นปีที่ 3 หรือ 4 อาจจะได้รับประโยชน์มากกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 1 จึงทำให้คิดว่ากิจกรรมของห้องสมุดดังกล่าวอาจยังไม่เป็นประโยชน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของฮาร์ทแมน (Hartman. 2001: Online) ที่พบว่านักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 เห็นว่าโปรแกรมการสอนการรู้สารสนเทศนำไปใช้ประโยชน์ได้น้อย รวมทั้งอาจเห็นว่าโปรแกรมการสอนอาจไม่น่าสนใจ และไม่มีผลต่อการเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่ชี้ให้เห็นว่า นักศึกษาไม่มีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรม เพราะนักศึกษาคิดว่าไม่มีผลต่อการเรียนรู้ในขณะนั้น

สำหรับปัญหาในการสอนการรู้สารสนเทศรายข้อที่บรรณารักษ์ประสบในระดับปานกลางที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.00 ขึ้นไป มีจำนวน 4 ข้อ มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1) นักศึกษามีความรู้พื้นฐานทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศไม่เท่ากัน เป็นปัญหาสำหรับการสอนการรู้สารสนเทศในการจัดกิจกรรมการสอนการรู้สารสนเทศของห้องสมุดเปิดกว้างให้นักศึกษาทุกคน ทุกสาขาวิชา และทุกระดับการศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมได้ ซึ่งผู้เข้าร่วมที่มีความรู้พื้นฐานทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศไม่เท่ากัน ย่อมส่งผลต่อการรู้สารสนเทศที่ต้องอาศัยความสามารถทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้เข้าร่วม เพราะหากนักศึกษาไม่มีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ บรรณารักษ์ผู้สอนจะให้ความเอาใจใส่ ด้วยการแนะนำอย่างใกล้ชิดมากกว่าคนอื่น ๆ รวมทั้งต้องปรับวิธีการสอนและวิธีการนำเสนอที่ต้องมีการสาธิตหรือการแสดงวิธีทำ การยกตัวอย่างให้ละเอียดเพิ่มขึ้น จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าทักษะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลต่อการรู้สารสนเทศของนักศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของอัลลูเอล (Usluel. 2007: 92) ที่นักศึกษามีความเห็นว่า การได้รับการฝึกอบรมวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศในระหว่างที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยช่วยเพิ่มความมั่นใจในความสามารถของตนเอง ด้านการรู้สารสนเทศ และงานวิจัยของมาเลกิ และคนอื่นๆ (Maleki: et al. 2012: 5862) ที่พบว่าเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีผลสำคัญต่อการเรียนรู้และการรู้สารสนเทศของนักศึกษา และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสังจารย์ ศิริชัย (2552: ข) ที่พบว่าประสบการณ์การเรียนรู้รายวิชาคอมพิวเตอร์เบื้องต้นของนักศึกษาเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาเกี่ยวกับการรู้

สารสนเทศของนักศึกษา และงานวิจัยของซูซีพ มามาก (2553: 2) ที่พบว่านักศึกษาที่มีความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ในระดับมากมีระดับการรู้สารสนเทศทางธุรกิจมากกว่านักศึกษาที่มีความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ระดับปานกลางและน้อย

2) บรรณารักษ์ยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการรู้สารสนเทศ (มาตรฐานการรู้สารสนเทศและตัวชี้วัดต่างๆ) บทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศมีความสำคัญสำหรับบรรณารักษ์ ในฐานะผู้สอน หากไม่มีความรู้ ความเข้าใจอย่างเพียงพอย่อมมีผลกระทบต่อการสอน และส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ คิมและนาล (Kim: & Nahl. 2011: Abstract) ที่พบว่าสิ่งท้าทายประการหนึ่งในการสอนการรู้สารสนเทศ ได้แก่ ความไม่เข้าใจว่าการรู้สารสนเทศ มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แต่ผลการวิจัยดังกล่าวไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของเทอดศักดิ์ ไม่เท่าทอง (2554: 237) ที่พบว่า บรรณารักษ์สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศในระดับมาก

3) บรรณารักษ์ที่ทำหน้าที่สอนการรู้สารสนเทศมีไม่เพียงพอ ปัจจัยด้านผู้สอนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญสำหรับการสอนการรู้สารสนเทศ เพราะหากปราศจากผู้สอนแล้วการดำเนินการสอนการรู้สารสนเทศ จะไม่สามารถดำเนินไปได้ การสอนการรู้สารสนเทศทั้งแบบที่เป็นทางการ ได้แก่ การสอนเป็นรายวิชา และการสอนแบบไม่เป็นทางการ เช่น การปฐมนิเทศ การนำชมห้องสมุด การสอนบรรณานุกรม การฝึกอบรมผู้ใช้ มีความหลากหลาย จำเป็นต้องมีบุคลากรเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ แม้ห้องสมุดได้มีการจัดเตรียมบุคลากรที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรง แต่ไม่สามารถปฏิบัติงานได้ทุกกิจกรรม นอกจากนี้ การสอนการรู้สารสนเทศจำเป็นต้องอาศัยบุคลากรที่มีทักษะ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญ จึงจะสามารถสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจูเลียน และบูน (Julien: & Boon. 2004: 121-139) ที่พบว่าบุคลากรที่มีทักษะการสอนการรู้สารสนเทศเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความสำเร็จในการสอนการรู้สารสนเทศ จากรูปแบบของกิจกรรมที่มีความหลากหลาย และต้องการผู้เชี่ยวชาญในหัวข้อที่สอน ทำให้เกิดปัญหาบุคลากรไม่เพียงพอกับการสอนได้

4) นักศึกษาคิดว่าตนเองมีทักษะการรู้สารสนเทศแล้ว ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาคิดว่าตนเองมีทักษะการรู้สารสนเทศแล้ว เป็นปัญหาในการสอนการรู้สารสนเทศ ในระดับปานกลาง หากนักศึกษามีความเข้าใจว่าตนเองมีทักษะการรู้สารสนเทศอยู่แล้ว จะทำให้ขาดความตระหนักและเห็นความสำคัญที่จะพัฒนาตนเองให้มีทักษะทางสารสนเทศ เมื่อต้องศึกษาเป็นรายวิชาการรู้สารสนเทศ นักศึกษาจะขาดความกระตือรือร้นและไม่ตั้งใจเรียนเท่าที่ควร หรือหากห้องสมุดมีการจัดกิจกรรมการสอนการรู้สารสนเทศ อาจไม่สนใจเข้าร่วม ซึ่งส่งผลเสียทั้งกับตัวนักศึกษาที่เสียโอกาสในการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้สารสนเทศ ในระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐานเพื่อพัฒนาการรู้สารสนเทศของนักศึกษา เมื่อนักศึกษาไม่ใช้ประโยชน์ ถือเป็นความสูญเสียความคุ้มค่าในด้านงบประมาณและบุคลากรผู้สอนไม่ว่าจะเป็นอาจารย์หรือบรรณารักษ์ นอกจากนี้ ยังมีผลเสียต่อการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยที่ไม่สามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพที่มีคุณสมบัติพร้อมทำงานในสังคมสารสนเทศ การที่นักศึกษาคิดว่าตนเองมีทักษะการรู้สารสนเทศ อาจเกิดจากความเข้าใจผิดว่าทักษะการรู้สารสนเทศเป็นทักษะที่มีอยู่แล้วเพราะเคยได้รับความรู้จากการสอนในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฮาร์ทแมน (Hartman. 2001: Online) ที่พบว่านักศึกษาคิดว่าทักษะที่เรียนในระดับมัธยมศึกษาเพียงพอสำหรับการศึกษาในมหาวิทยาลัย ห้องสมุดจึงต้องสร้างความตระหนักและสร้างหลักสูตรการสอนที่ครอบคลุมทักษะการรู้สารสนเทศอย่างครบถ้วน โดยเฉพาะทักษะด้านการประเมินสารสนเทศทางออนไลน์ เพราะนักศึกษาใช้สารสนเทศประเภทดังกล่าวอย่างกว้างขวาง ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของบรานซ์ (Branch. 2003) ที่พบว่านักศึกษาใช้แหล่งสารสนเทศอินเทอร์เน็ตและห้องสมุดในระดับมาก และเห็นว่าการเรียนทักษะการรู้สารสนเทศได้สร้างความสามารถในการประเมินสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตได้

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า บรรณารักษ์ที่มีวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และความรู้ทางด้านเทคโนโลยีพื้นฐานต่างกัน มีบทบาทการสอนและประสบปัญหาในการสอนการรู้สารสนเทศ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่กำหนดไว้ อาจเป็นเพราะเนื้อหาในการสอนการรู้สารสนเทศ เป็นความรู้ที่ได้จากการศึกษาในหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ และสารสนเทศศาสตร์ และเป็นบทบาทที่ถือเป็นภาระหน้าที่หลักของห้องสมุด ที่บรรณารักษ์มีบทบาทที่จะต้องแนะนำให้กับ

ผู้ใช้บริการได้อยู่แล้ว

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะต่อผู้บริหารมหาวิทยาลัย

1.1 ควรกำหนดวิชาการสอนการรู้สารสนเทศ เป็นรายวิชาบังคับตามหลักสูตร มีหน่วยกิตอย่างน้อย 1 หน่วยกิต และควรจัดให้มีการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 เพื่อสร้างทักษะทางสารสนเทศ

1.2 สร้างบรรยากาศของความร่วมมือระหว่างคณะวิชา คณาจารย์ และห้องสมุด เพื่อจัดส่งนักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมการรู้สารสนเทศของห้องสมุด

2. ข้อเสนอแนะต่อห้องสมุดมหาวิทยาลัย

2.1 ห้องสมุดควรจัดทำสื่อการสอนการรู้สารสนเทศให้อยู่ในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และจัดหาช่องทางเผยแพร่ที่นักศึกษาสามารถเข้าถึงได้ง่าย เช่น Facebook ที่เป็นสื่อสังคมออนไลน์ของห้องสมุด การนำเสนอผ่านหน้าจอสัมผัส (Touch screen) ที่ได้ติดตั้งไว้บริเวณทางเข้าของห้องสมุด เป็นต้น

2.2 จัดให้มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการสอนการรู้สารสนเทศของห้องสมุดผ่านช่องทางที่หลากหลาย โดยเน้นสื่ออินเทอร์เน็ต

2.3 การจัดกิจกรรมการสอนการรู้สารสนเทศของห้องสมุด ควรคำนึงถึงความสะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้ใช้ และควรเปิดโอกาสให้ผู้ใช้สามารถกำหนดวัน เวลาตามความต้องการของผู้ใช้

2.4 จัดให้มีการประเมินความรู้ความสามารถด้านการสอนการรู้สารสนเทศของบรรณารักษ์ เพื่อจัดเตรียมบุคลากรสำหรับการสอนการรู้สารสนเทศ

3. ข้อเสนอแนะต่อบรรณารักษ์มหาวิทยาลัย

3.1 ควรได้รับการศึกษาต่อเนื่องในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในด้านการสอนการรู้สารสนเทศตามมาตรฐานสมรรถนะการรู้สารสนเทศของสมาคมห้องสมุดวิทยาลัยและห้องสมุดวิจัย เพื่อพิจารณานำมาใช้เป็นแนวทางการจัดทำหลักสูตรและกิจกรรมการสอนการรู้สารสนเทศของห้องสมุดให้ได้ตามมาตรฐาน

3.2 ควรปรับวิธีการสอนการรู้สารสนเทศ ให้มีหลายรูปแบบ โดยใช้วิธีการสอนแบบมีส่วนร่วม การสอนเชิงปฏิบัติการ

3.3 เพิ่มเนื้อหาการสอนการรู้สารสนเทศในด้านการประเมินและการใช้สารสนเทศเพิ่มขึ้น เนื่องจากบรรณารักษ์มีบทบาทในการสอนเรื่องดังกล่าวในระดับปานกลาง

4. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

4.1 ศึกษาความต้องการของบรรณารักษ์ ในการสอนการรู้สารสนเทศ โดยดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อสอบถามบรรณารักษ์ถึงความต้องการในการเรียนรู้ การพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ เช่น ทักษะด้านการสอน ทักษะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อนำมาใช้ในการสอนการรู้สารสนเทศ

4.2 ศึกษาคุณสมบัติและสมรรถนะของบรรณารักษ์ที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการสอนการรู้สารสนเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- นางงค์ เชษฐบุตตร. (2550). **ความคาดหวังของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ต่อบทบาทของบรรณารักษ์ในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศ.** รายงานการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชูชีพ มามาก. (2553). การรู้สารสนเทศทางธุรกิจของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร. **วารสารบรรณศาสตร์ มศว.** 3(1): 1-11.
- เทอดศักดิ์ ไม้เท้าทอง. (2553). การพัฒนาการรู้สารสนเทศโดยบูรณาการการรู้สารสนเทศในกระบวนการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี. **วารสารวิจัยสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย.** 3(2): 97-113.
- _____. (2554). **การบูรณาการการรู้สารสนเทศในกระบวนการเรียนการสอนรายวิชาศึกษาทั่วไป หลักสูตรระดับปริญญาตรี.** วิทยานิพนธ์ ปร.ด. (สารนิเทศศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญยืน จันทร์สว่าง. (2548). สารสนเทศและการรู้สารสนเทศ. ใน **ทักษะการรู้สารสนเทศ.** หน้า 3-4. กรุงเทพฯ: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปภาดา เจียวัก. (2547). **การรู้สารสนเทศของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.** ปริญญาโท ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- แววตา เตชะทวิวรรณ. (2549). การรู้สารสนเทศในประเทศไทย. ใน **งานศรีนครินทรวิโรฒวิชาการ ครั้งที่ 1, วันที่ 7-9 พฤศจิกายน 2549 ณ อาคารบัณฑิตวิทยาลัย มศว.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2551). **การบูรณาการการรู้สารสนเทศในระบบจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.** วิทยานิพนธ์ ปร.ด. (คอมพิวเตอร์ศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- สมาน ลอยฟ้า. (2545, เมษายน-มิถุนายน). การสอนการใช้ห้องสมุด: พัฒนาการและแนวโน้ม. **วารสารห้องสมุด.** 46(2): 20-30.
- สัจจารีย์ ศิริชัย. (2552). **การพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ.** วิทยานิพนธ์ ปร.ด. (สารนิเทศศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สีปาน ทรัพย์ทอง. (2548, เมษายน - มิถุนายน). สารสังเขปการรู้สารสนเทศ. **วารสารห้องสมุด.** 49(2): 57-67.
- สุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์.: และคนอื่นๆ. (2551). **บทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศของครูบรรณารักษ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร.** [กรุงเทพฯ]: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อาชัญญา รัตนอุบล: และคนอื่นๆ. (2548, ตุลาคม - ธันวาคม). หลักการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศสำหรับสังคมไทย. **วารสารครุศาสตร์.** 34(2): 61-75.

- American Library Association. (1989). **Presidential Committee on Information Literacy: Final Report**. Retrieved October 14, 2009, from <http://www.ala.org/ala/mgrps/divs/acrl/publications/whitepapers/presidential.cfm>
- Andretta, Susie. (2005). **Information Literacy: A Practitioner's Guide**. Oxford: Chandos.
- Association of College & Research Libraries. (2000). **Information Literacy Competency Standards for Higher Education**. Retrieved January 22, 2010, from <http://www.ala.org/ala/mgrps/divs/acrl/standards/informationliteracycompetency.cfm>
- Branch, Jennifer L. (2003). Nontraditional Undergraduates at Home, Work, and School: An Examination of Information ' Seeking Behaviors and the Impact of Information Literacy Instruction. **Research Strategies**. 19(1). 3-15.
- Fafeita, Jenny. (2006). **The Current Status of Teaching and Fostering Information Literacy in TAFE**. Retrieved October 16, 2011 from <http://www.alia.org.au/publishing/aarl/37.2/afaitea.pdf>
- Hartman, Elizabeth. (2001). **Understanding of Information Literacy : The Perceptions of First Year Undergraduate Students at the University of Ballarat**. Retrieved January 16, 2011, from http://web.infotrac.galagroup.com/pur /=rcl_o_ A77434595
- Horton, Forest Woody, Jr. (2008). **Understanding Information Literacy: A Primer**. Retrieved March 2, 2013 from <http://www.uis.unesco.org/Communication/Documents/157020E.pdf>
- Julien, Heidi; & Boon, Stuart. (2004). Assessing Instructional Outcomes in Canadian Academic Libraries. **Library & Information Science Research**. 26: 121-139.
- Kim, Chi Diep; & Nahl, Diane. (2011, December). Information Literacy Instruction in Four Vietnamese University Libraries. **The International Information & Library Review**. 43(4): 198-206.
- Krejcie, Robert V.; & Morgan, Daryle W. (1970, Autumn). Determining Sample Size for Research Activities. **Educational and Psychological Measurement**. 3: 607-610.
- Maleki, H.; et al. (2012). Effect of Applying Information and Communication Technology (ICT) on Learning Level and Information Literacy of Students. **Procedia' Social and Behavioral Sciences**. 46: 5862-5867.
- Usluel, Yasemin Kocak. (2007, March). Can ICT Usage Make a Difference on Student Teachers' Information Literacy Self-efficacy. **Library & Information Science Research**. 29(1): 92-102.